

Utbildningsutskottets betänkande

1981/82: 8

om vissa läromedelsfrågor (prop. 1981/82: 51)

Propositionen

Regeringen har i proposition 1981/82: 51 (utbildningsdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna i propositionen framlagt förslag om avskaffande av det nuvarande systemet med centrala läromedel,
2. godkänna vad som i propositionen har förordats om fastställande av basläromedel,
3. godkänna vad som i propositionen har förordats om tillgång till och val av läromedel,
4. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för granskning av läromedel,
5. bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter om avgifter för granskning av läromedel,
6. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för information om läromedel,
7. godkänna i propositionen framlagt förslag att skolöverstyrelsen från statens institut för läromedelsinformation skall överta uppgiften att fördela stöd för produktion av läromedel samt uppgiften att vara tillsynsmyndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade,
8. godkänna i propositionen framlagt förslag att statens institut för läromedelsinformation skall avvecklas,
9. godkänna vad som i propositionen har förordats om skolöverstyrelsens personalresurser,

dels berett riksdagen tillfälle att

10. ta del av vad som i propositionen har anförts om gåvoläromedel.

I propositionen behandlas bl. a. kommunernas skyldighet att tillhandahålla läromedel i grundskolan och i gymnasieskolan. Därvid tas upp elevernas rätt att få tillgång till vad som i propositionen kallas basläromedel och frågan om större frihet för kommunerna att avgöra vilka läromedel som eleverna i grundskolan skall få behålla som gåva. Riksdagen har tidigare med anledning av propositionen om läroplan för grundskolan m. m. för genomförande fr. o. m. läsåret 1982/83 fattat beslut (prop. 1978/79: 180, UbU 1978/79: 45, rskr 1978/79: 422) i hithörande frågor för grundskolans del. Någon större ändring föreslås inte i förhållande till detta beslut. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslås få till uppgift att fastställa vilka läromedel som kan betecknas som basläromedel.

1 Riksdagen 1981/82. 14 saml. Nr 8

I propositionen behandlas även frågor om granskning av och information om läromedel. I dessa hänseenden föreslås följande. Granskning av innehåll i läromedel skall finnas kvar, men ges en annan roll än f. n. Granskningen skall ej leda fram till beslut av en nämnd c. d. I stället skall kortfattade yttranden från olika granskare spridas till skolorna där de skall ingå i underlaget för läromedelsvalet. SÖ skall utse granskare och ansvara för verksamheten. Den nya ordningen avses gälla fr. o. m. den 1 juli 1983. Vid denna tidpunkt skall den nuvarande läromedelsnämnden i SÖ avskaffas.

I fråga om informationsverksamhet betonas att det är angeläget att alla skolor får information om vilka läromedel som finns på marknaden. Detta motiverar ett samhälleligt engagemang i verksamheten. Samtidigt är det enligt propositionen angeläget att nu befintliga parallella informationsregister samordnas. I propositionen föreslås att staten genom avtal tillförsäkras sig inflytande på den producentägda registerverksamheten. Därvid skall garantier skapas för bl. a. att information lämnas även om läromedel inom s. k. smala områden. SÖ föreslås bli den statliga myndighet som utövar tillsyn av verksamheten.

SÖ föreslås även från statens institut för läromedelsinformation (SIL) överta ansvaret för fördelning av produktionsstöd samt uppgiften att vara tillsynsmyndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade (RPH). Genom förslagen kan SIL avvecklas fr. o. m. den 1 juli 1983.

Motionerna

1981/82: 130 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kostnadsfri tillgång på läromedel.
2. att riksdagen med avslag på propositionens förslag att avveckla läromedelsnämnden godkänner vad i motionen anförts om granskning av läromedel.
3. att riksdagen, med avslag på regeringens förslag om riktlinjer för information om läromedel, godkänner vad i motionen anförts om samhällets ansvar för läromedelsregister och information om läromedel.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om generell avgiftsfinansiering av statens institut för läromedelsinformation och stöd för produktion av läromedel.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prisövervakning av läromedel.
6. att riksdagen avslår regeringens förslag om att skolöverstyrelsen från statens institut för läromedelsinformation skall överta uppgiften att fördela stöd för produktion av läromedel samt uppgiften att vara tillsynsmyndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade.

7. att riksdagen, med avslag på regeringens förslag om att statens institut för läromedelsinformation skall avvecklas, godkänner vad i motionen anförts om institutets arbetsuppgifter och sammansättningen av dess styrelse.

1981/82: 131 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. a) att riksdagen bifaller proposition 1981/82: 51 i vad avser införandet av begreppet basläromedel,

b) att riksdagen bifaller proposition 1981/82: 51 i vad avser bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om avgifter för granskning av läromedel,

c) att riksdagen i övrigt avslår proposition 1981/82: 51.

2. att riksdagen som sin mening uttalar vad som i motionen förordats om fastställande av basläromedel,

3. att riksdagen som sin mening uttalar vad som i motionen förordats avseende tillgång till och val av läromedel,

4. att riksdagen som sin mening uttalar de i motionen förordade riktlinjerna avseende s. k. gåvoläromedel,

5. att riksdagen som sin mening uttalar de i motionen förordade riktlinjerna för granskning av läromedel och att en parlamentariskt sammansatt granskningsnämnd inrättas inom statens institut för läromedelsinformation,

6. att riksdagen som sin mening uttalar de i motionen förordade riktlinjerna för information om läromedel,

7. att riksdagen som sin mening uttalar att statens institut för läromedelsinformation från skolöverstyrelsen skall överta uppgiften att granska läromedel och handha forsknings- och utvecklingsarbete på läromedelsområdet,

8. att riksdagen som sin mening uttalar att personalresurser m. m. bör överföras från skolöverstyrelsen till statens institut för läromedelsinformation i enlighet med vad som uttalats i motionen.

Utskottet

År 1976 tillkallades en särskild utredare för att kartlägga förhållandena inom läromedelsmarknaden. År 1979 tillkallades ytterligare ledamöter till utredningen. Kommittén (U 1976:04) om läromedelsmarknaden (ULÄ) har avgivit ett antal delrapporter samt ett slutbetänkande (SOU 1980: 15) Läromedlen i skolan.

På grundval av ULÄ:s förslag och remissyttrandena över detta tar regeringen i proposition 1981/82: 51 nu upp frågor rörande vissa läromedelsbegrepp, tillhandahållande av läromedel i skolan, granskning av läromedel samt läromedelsregistrering och information om läromedel.

1. Vissa läromedelsbegrepp m. m.

Som en grundläggande utgångspunkt för sina förslag anger föredragande statsrådet att läromedelsfrågorna aldrig kan ses isolerade utan måste behandlas mot bakgrund av de mål och riktlinjer som gäller för skolans verksamhet i stort. Staten har, menar föredragande statsrådet, till följd härav ett intresse av vilka läromedel som används i skolarbetet.

I propositionen erinras om att läromedelsbegreppet som en följd av besluten med anledning av propositionen om skolans inre arbete m. m. (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) och propositionen om läroplan för grundskolan m. m. (prop. 1978/79: 180, UbU 1978/79: 45, rskr 1978/79: 422) har vidgats i förhållande till den definition som f. n. ges i 1 kap. 5 § skolförordningen (1971: 235). I läroplanen för grundskolan (Lgr 80) anges att läromedel är sådant som lärare och elever kommer överens om att använda för att nå uppställda mål. Detta innebär att man vid planeringen av studierna som läromedel i vissa delar kan välja t. ex. studiebesök, tidningar eller experiment.

I proposition 1973: 76 angående samhällsinsatser på läromedelsområdet infördes begreppet *centralt läromedel*, som i förordningen (1974: 438) om registrering och granskning av vissa läromedel givits följande definition:

— — — sådant läromedel som täcker väsentliga delar av ämne, ämnesgrupp eller kursmoment, som anges i gällande läroplan, och förser eleverna med instrument som hjälper dem att planera och organisera sina studier, öva färdigheter, inhämta fakta och sätta in dessa i ett meningsfullt sammanhang.

Om ett läromedel uppfyller dessa krav, skall det i dag registreras som centralt läromedel av statens institut för läromedelsinformation (SIL). Om ett läromedel i ett samhällsorienterande ämne enligt SIL:s bedömning är centralt, fordras för registrering dessutom att skolöverstyrelsen (SÖ) genom sin läromedelsnämnd efter en objektivitetsgranskning har godkänt läromedlet. SIL registrerar även läromedel som inte är centrala.

De nuvarande bestämmelserna i skolförfattningarna innebär att det i princip i varje ämne måste antas ett centralt läromedel.

ULÅ har föreslagit att begreppet centralt läromedel bör tas bort ur gällande författningar. Detta bör ske som en följd av de strävanden efter decentralisering som kännetecknar utvecklingen av det svenska skolväsendet. Enligt kommittén har det blivit onödigt att på central nivå indela läromedlen i centrala läromedel och övriga läromedel.

I propositionen föreslås att systemet med centrala läromedel ersätts av ett system med *basläromedel*. Som basläromedel betecknar föredragande statsrådet tryckt material som täcker väsentliga delar av ämne, ämnesgrupp eller kursmoment i läroplan och som är ägnat att ge fasthet och

sammanhang i studierna. Denna definition av basläromedel bygger på den beskrivning som ges i läroplanen för grundskolan (Lgr 80) av sådana läromedel som eleverna enligt läroplanen genom kommunens försorg skall garanteras tillgång till. I vissa fall, t. ex. avseende handikappade elever, bör som basläromedel kunna fastställas även annat än tryckt material.

Enligt föredragande statsrådet bör en central statlig myndighet pröva vilka läromedel som täcker tillräckligt mycket av ämnen, ämnesgrupp eller kursmoment för att kunna utgöra basläromedel i grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning, riksinternatskolor och sådana privatskolor som omfattas av privatskolförordningen (1967: 270). Som basläromedel bör styrelsen för skolan få anta endast sådana läromedel som fastställts som basläromedel.

Enligt den uppfattning som kommer till uttryck i motion 1981/82: 131 (yrkande 2 i denna del) är formuleringen i propositionen att som basläromedel *bör* styrelsen för skolan få anta endast sådana läromedel som fastställts som basläromedel otillräcklig. I stället skall anges att skolan *får* anta sådana läromedel som basläromedel vilka fastställts som sådana.

Utskottet har inget att erinra mot att systemet med centrala läromedel byts ut mot ett system med basläromedel. Vidare ansluter sig utskottet till vad som i propositionen har anförts om innebörden av begreppet basläromedel. Utskottet tillstyrker således propositionen i dessa avseenden. Utskottet tillstyrker också förslaget att en central statlig myndighet bör fastställa vilka läromedel som skall vara basläromedel. Till frågan om vilken myndighet som skall fastställa basläromedel återkommer utskottet i det följande.

Beträffande antagande av basläromedel på lokal nivå uppfattar utskottet propositionens ordalydelse på så sätt att det av bestämmelserna klart skall framgå att styrelsen för skolan endast får anta sådana läromedel såsom basläromedel vilka central statlig myndighet har fastställt som sådana. Då motionärernas önskemål härigenom får anses tillgodosedda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1981/82: 131 yrkande 2 i denna del.

2. Tillgång till läromedel

I propositionen erinras om föreskrifterna i läroplanen för grundskolan (Lgr 80) om *tillgång till och val av läromedel*. I enlighet med vad som uttalas i Lgr 80 har de läromedel som föredragande statsrådet benämner basläromedel en viktig funktion, bl. a. för att ge fasthet och sammanhang i studierna. I Lgr 80 föreskrivs att eleverna genom kommunens försorg skall vara garanterade tillgång till sådana läromedel. Skolstyrelsen beslutar efter förslag av rektor om inköp av vad som nu föreslås kallas basläromedel. Rektor beslutar om övriga läromedel inom den samlade ekonomiska ram som skolstyrelsen anvisat. I båda fallen beslutar rektor efter samråd med lärare och företrädare för eleverna.

Enligt föredragande statsrådet föranleder riksdagens beslut om ny läroplan för grundskolan (prop. 1978/79:180, UbU 1978/79:45, rskr 1978/79:422) och vad som i nu förevarande proposition förordas om basläromedel vissa ändringar i gällande föreskrifter.

Föredragande statsrådet erinrar i sammanhanget om att en strävan bör vara att beslut fattas så nära dem det angår som möjligt. Skolstyrelsen kan i det syftet delegera en del av sin beslutanderätt till rektor. I propositionen understryks dock att skolstyrelsen alltjämt skall ha ansvar för kvaliteten på läromedelstillgången.

Enligt vad som anförs i propositionen bör kravet på tillgång till basläromedel inte innebära krav på att undervisningen alltid skall grundas på dem. Stundom kan man i undervisningen helt lita till skol- och folkbibliotekens resurser eller arbeta utan tryckta läromedel och bygga upp undervisningen kring experiment och iakttagelser i samhälle och natur.

Riksdagen bör enligt motion 1981/82:130 (yrkande 1) uttala att det i begreppet kostnadsfri utbildning i grundskola, specialskola och gymnasieskola skall ligga att eleverna har kostnadsfri tillgång till läromedel. I motion 1981/82:131 (yrkande 3 i denna del) krävs att det skall slås fast att basläromedel skall betraktas som nödvändiga för utbildningen och att de sålunda kostnadsfritt skall ställas till elevernas förfogande.

Beträffande kostnadsfri utbildning i grundskolan, specialskolan och gymnasieskolan vill utskottet erinra om att avgift enligt skollagen inte får tas ut för undervisningen i grundskolan. Av skollagen framgår också att avgift inte heller får tas ut för undervisningen i specialskolan eller för undervisningen i gymnasieskolan. I sitt betänkande (Ds U 1981:4) Skollagen har skolförfattningsutredningen (U 1979:12) analyserat vilken innebörd de nämnda bestämmelserna har när det gäller elevernas tillgång till basläromedel och andra hjälpmedel för undervisningen. Utredningens slutsats är att i rätten till kostnadsfri utbildning ligger en rätt att kostnadsfritt få tillgång till de hjälpmedel som är nödvändiga för utbildningen. Utskottet har erfarit att beredning av betänkandet pågår inom regeringskansliet med sikte på att proposition i ärendet skall läggas fram för riksdagen under år 1982.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört bör riksdagen beträffande uttalande om kostnadsfritt tillhandahållande av läromedel avslå motionerna 1981/82:130 yrkande 1 och 1981/82:131 yrkande 3 i denna del.

I motion 1981/82:131 (yrkande 3 i denna del) avvisas det synsätt som framkommer i propositionen, att kravet på tillgång till basläromedel inte bör innebära krav på att undervisningen alltid skall grundas på dem.

Utskottet ansluter sig till föredragande statsrådets uppfattning att det är den vida läromedelsdefinitionen – vilken utskottet i det föregående har redogjort för – som skall vara utgångspunkt för den lokala undervisningsplaneringen. Den pedagogiska aspekten vid valet av läromedel bör enligt utskottets uppfattning inte alltid behöva innebära bl. a. ett utnyttjande av

basläromedel för undervisning i visst eller vissa kursmoment. Utnyttjandet av läromedel bör vara underordnat valet av arbetsmetod och ämnesinnehåll.

Utskottet avstyrker motion 1981/82: 131 yrkande 3 i denna del. Riksdagen bör godkänna regeringens förslag om tillgång till och val av läromedel.

Enligt 2 kap. 27 § skolförordningen (1971: 235) skall eleverna i grundskolan *som gåva få behålla* centrala läromedel i den utsträckning som behövs för en allmän överblick av det huvudsakliga innehållet i lärokursen. I läroplanen för grundskolan (Lgr 80) föreskrivs endast att eleverna som gåva skall få vissa av vad som i det nu aktuella sammanhanget betecknas som basläromedel eller väsentliga hjälpmedel som lexikon och kartböcker. Föredragande statsrådet avser att återkomma till regeringen med förslag om att gåvoföreskriften i skolförordningen och dess motsvarighet för sameskolan anpassas till vad som angivits i Lgr 80.

I motion 1981/82: 131 (yrkande 4) krävs att basläromedel och väsentliga hjälpmedel som lexikon och kartböcker kostnadsfritt skall ställas till elevernas förfogande som gåva. Bestämmelserna om gåvoläromedel bör utvidgas till att omfatta även gymnasieskolan och kommunal och statlig vuxenutbildning.

Utskottet anser att kommunerna bör ha stor frihet i att bestämma i vilken omfattning de skall ge eleverna läromedel som gåva. Kommunernas beslut i detta hänseende bör fattas inom ramen för Lgr 80:s föreskrifter. Riksdagen bör med avslag på motion 1981/82: 131 yrkande 4 lägga till handlingarna vad regeringen i propositionen anmält beträffande gåvoläromedel.

3. Granskning

Sedan år 1974 gäller att läromedel som skall registreras som centralt läromedel i samhällsorienterande ämne först måste godkännas av SÖ:s läromedelsnämnd som skall pröva om läromedlet behandlar innehållet på ett sakligt och allsidigt sätt samt om läromedlet även i övrigt står i överensstämmelse med avsnittet mål och riktlinjer i läroplanen. Även andra centrala läromedel kan granskas på initiativ av läromedelsnämnden eller efter anmälan.

ULÄ har föreslagit att den nuvarande förhandsgranskningen skall ersättas med granskningar i efterhand. Den nuvarande granskningen medför enligt utredningen förlängd produktionstid och kan även medföra risk för överdriven försiktighet i läromedlets behandling av kontroversiella frågor.

Föredragande statsrådet anför att läromedlen utgör viktiga instrument i skolarbetet. Läromedel i sig ger dock inte garantier för kvaliteten på undervisningen. Läraren har det primära ansvaret för att undervisningen är saklig och allsidig. Ansvaret för att övervaka att undervisningen bedrivs i enlighet med läroplanens föreskrifter åvilar skolmyndigheterna. Det är

dock nödvändigt att de viktigaste läromedlen är balanserade, sakliga och allsidiga. Därför anser föredragande statsrådet att en förhandsgranskning av läromedlen har ett särskilt värde och bör bibehållas, dock i ny form. Granskningen bör inte leda till beslut i någon nämnd utan bestå av informativa, motiverade yttranden. Varje läromedel skall granskas av två granskare. Vidare föreslås förlagen få rätt att i eget yttrande bemöta granskarnas synpunkter. Granskningen skall avse alla basläromedel i samhällsorienterande ämnen. Den skall kunna omfatta även andra ämnen som SÖ bestämmer. Utbildningsradions tryckta läromedel skall granskas på samma sätt som övriga producenters läromedel. Föredragande statsrådet föreslår slutligen att läromedelsnämnden skall upphöra med juni månads utgång år 1983. Under budgetåret 1982/83 skall nämnden, på samma sätt som nu sker beträffande centrala läromedel i samhällsorienterande ämnen, granska samhällsorienterande basläromedel.

Den nya formen av objektivitetsgranskning samtidigt som läromedlen kommer ut skall enligt propositionen kompletteras med en form av efterhandsgranskning tema- eller ämnesområdesvis. Denna form av granskning bör enligt föredragande statsrådets mening naturligt ingå som ett led i SÖ:s utvärderingsverksamhet och således inte vara kopplad till den nya form av objektivitetsgranskning som föreslås.

I motionerna 1981/82: 130 (yrkande 2 i denna del) och 1981/82: 131 (yrkande 1 c i denna del) yrkas avslag på regeringens förslag om hur granskningen av läromedel skall ske. Både i motion 1981/82: 130 och i motion 1981/82: 131 (yrkande 5 i denna del) förordas att riksdagen i stället skall besluta att det även i fortsättningen skall finnas en nämnd som skall ha till uppgift att efter förhandsgranskning av alla basläromedels allsidighet, objektivitet och överensstämmelse med läroplan fatta beslut huruvida resp. basläromedel skall godkännas eller inte. Enligt motion 1981/82: 130 skall läromedelsnämnden finnas kvar och ha till uppgift att utarbeta riktlinjer för granskningen, utse granskare samt ordna konferenser med producenter för att utveckla läromedlen enligt statsmakternas intentioner. I motionen föreslås också att läromedelsnämnden skall ta initiativ till tema- och ämnesområdesgranskningar av läromedel i efterhand. I motion 1981/82: 131 framhålls att flertalet läromedel i samhällsorienterande ämnen inte är allsidiga och objektiva. Allsidighet och objektivitet skulle enligt motionärerna befrämjas av att läromedlen gav utrymme åt partsinlagor där t. ex. olika politiska partier fick ange sina olika synsätt.

Utskottet instämmer med föredragande statsrådet om att läromedelsgranskningen har ett särskilt värde och därför bör behållas. Som framhålls i propositionen kan det vid förhandsgranskning finnas en risk för att denna form av granskning leder till överdriven försiktighet i behandlingen av kontroversiella frågor i läromedlen. Utskottet tillstyrker den form av granskning som förordas i propositionen, dvs. där yttranden från två granskare och eventuellt ett yttrande från förlaget föreligger samtidigt som

det granskade läromedlet kommer ut på marknaden. Därigenom får läro-medelsanvändarna tillgång till ett beslutsunderlag som kan stimulera till debatt och som påfördrar ett eget ställningstagande till granskarnas be-dömningar – som kan vara skiljaktiga – och eventuellt bemötande från läromedelsproducenterna. Då granskningen inte längre skall leda till något beslut om godkännande bör, som föreslås i propositionen, läromedels-nämnden upphöra med utgången av juni månad 1983. Utskottet föreslår således att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och motion 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del och 5 i denna del godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna för en ny form av läromedelsgranskning. Frågan om vilken central myndighet som skall an-svara för läromedelsgranskningen i fortsättningen tar utskottet upp i det följande.

Utskottet har inget att erinra mot att SÖ i sitt utvärderingsarbete gör tema- och ämnesområdesgranskningar i efterhand så som förordats i pro- positionen.

4. Information om läromedel

Statens institut för läromedelsinformation (SIL) har bl. a. till uppgift att informera om läromedel för ungdomsskolan och vuxenutbildningen. Infor- mationen omfattar läromedel som producenterna anmäler till SIL och lämnas i kataloger utgivna av SIL. Så gott som utan undantag finns de centrala läromedlen med i SIL:s kataloger. Enligt ULÄ är antalet övriga läromedel i SIL:s register förhållandevis litet. Verksamheten finansieras till största delen genom avgifter som producenterna erlägger när de an- mäler läromedel för registrering.

SIL leds av en styrelse med företrädare för bl. a. läromedelsproducen- terna och läromedelskonsumenterna.

I ULÄ:s betänkande redovisas de olika register över läromedel som f. n. finns. Kommittén noterar att registren i stor utsträckning innehåller sam- ma läromedelsartiklar, men bygger på olika databaser. Kommittén redovi- sar att det i flera sammanhang, bl. a. i statens pris- och kartellnämnds (SPK) producentstudie (Ds U 1978:12 s. 172) och i arbetsgrupper inom Svenska kommunförbundet, förts fram önskemål om samordning av de befintliga läromedelsregistren. ULÄ anser att nuvarande förhållanden med flera olika läromedelsregister inte är rationella och att en samordning borde ske. Ett samordnat, enhetligt register borde kunna utnyttjas av producenter, distributörer och konsumenter för information, urval, beslut och beställning samt för upprättande av olika konsumenters beståndsregis- ter. ULÄ diskuterar fyra olika organisationsalternativ och utgår därvid från att samordning av befintliga register skall ge rationaliseringsvinster och sänkta kostnader för stat, kommun och producenter. De två alternativ som innebär att ett register ägs gemensamt av staten, kommunerna och

producenterna i form av aktiebolag eller stiftelse resp. att Bibliotekstjänst AB utökar sin verksamhet till att gälla läromedelsutgivningen innebär båda, enligt kommittén, relativt stora kostnader för utredningar, systemuppläggning m. m. Av de två återstående diskuterade alternativen, nämligen ett av staten ägt register grundat på SIL:s register resp. ett av läromedelsproducenterna ägt register grundat på det befintliga FSL-registret (Föreningen Svenska Läromedelsproducenter) förordar kommittén det senare. Detta alternativ medför enligt kommittén de totalt sett lägsta kostnaderna. Det innebär också att producenterna får fortsatt tillgång till de administrativa tjänster som är knutna till FSL-systemet och som är oundgängliga för producenterna. Om något annat alternativ än det av ULÄ förordade skulle väljas behöver, enligt ULÄ, producenterna ändå ett eget register som tillhandahåller dessa administrativa tjänster. Detta skulle medföra att det även fortsättningsvis skulle finnas flera läromedelsregister. Med ett av producenterna ägt register grundat på FSL-registret kan, enligt ULÄ, SIL:s registreringsverksamhet avvecklas. Därvid behöver det inte längre utgå statliga medel till registrering och information. Samtidigt försvinner producenternas avgifter till SIL.

I förevarande proposition anför föredragande statsrådet att det samhällseliga engagemanget i vad gäller läromedelsinformation bör ta sikte på att förse lärare, elever och andra med varierande underlag som underlättar ett allsidigt val av läromedel. Utifrån denna utgångspunkt ser statsrådet inget hinder för att FSL:s registrerings- och informationsverksamhet utnyttjas för ändamålet. Detta bör dock ske i sådana former att staten har möjligheter att påverka innehåll, inriktning och omfattning av informationen. Ett sådant register måste innehålla information om s. k. smala områden samt information om läromedel producerade av myndigheter, organisationer m. fl. Det bör också informera om vilka läromedel som är handikappanpassade. Informationsverksamheten bör omfatta läromedel för de skolformer som berörs av granskningen av basläromedel samt läromedel för särskolorna.

Den närmare regleringen av hur registret skall se ut, hur det skall utnyttjas osv. bör enligt föredragande statsrådet ske i avtal mellan staten och producentorganisationen. Statens förhandlingsnämnd skall få i uppdrag att ta upp förhandlingar med FSL om de närmare villkoren för det statliga inflytandet på läromedelsregistret. Förhandlingarna bör om möjligt leda till att FSL övertar informationsverksamheten redan från hösten 1982. Om förhandlingarna inte leder till åsyftat resultat får regeringen, enligt statsrådet, återkomma till riksdagen i frågan.

Med hänvisning till att SÖ redan har ansvaret för bl. a. läroplansarbetet samt utvecklings- och utvärderingsarbetet förordar statsrådet att SÖ även skall svara för den samhällseliga kontrollen av informationsverksamheten. I avvaktan på resultaten av språk- och kulturarvskommitténs (U 1981:04) arbete bör SÖ ha ansvaret för informationen om läromedel för invandrarundervisningen.

I motionerna 1981/82: 130 (yrkande 3) och 1981/82: 131 (yrkande 1 c i denna del) yrkas avslag på förslaget i propositionen.

Enligt motion 1981/82: 130 skall riksdagen ge regeringen till känna att samhället genom centrala informationsinsatser skall underlätta det lokala läromedelsvalet. Samhällets information om läromedel skall ökas och omfatta uppgifter om läromedels omfattning, innehåll, pris samt uppgifter av pedagogisk karaktär, t. ex. hur läromedlet kan användas i undervisningen. SIL bör enligt motionärerna finnas kvar och ansvara för registrerings- och informationsverksamheten. Motionärerna anser att det bör skapas ett enhetligt läromedelsregister och föreslår att regeringen får i uppdrag att förhandla med FSL om villkoren för hur förlagen för egna interna ändamål skall kunna utnyttja det statliga, enhetliga registret hos SIL. Om dessa förhandlingar inte leder till önskat resultat bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder. I avvaktan på resultat av arbetet inom språk- och kulturarvskommittén bör enligt motionärernas mening SIL ha ansvaret för informationen om läromedel för invandrarundervisning.

Även i motion 1981/82: 131 (yrkande 6) förordas att SIL skall ha ansvaret för läromedelsregistreringen och läromedelsinformationen. Motionärerna anser att SIL bör förstärkas och utvecklas samt att SIL:s register skall bibehållas och vidareutvecklas.

Utskottet instämmer med vad föredragande statsrådet anfört om att det behövs ett fortsatt samhälleligt engagemang i informationsverksamheten, bl. a. av den orsaken att läromedelsinformationen måste omfatta s. k. smala områden och material producerat av myndigheter, organisationer m. fl. Vid läromedelsvalet behöver läromedelskonsumenterna både granskningsyttranden och läromedelskataloger som underlag för sitt läromedelsval. Utskottet vill erinra om att ULÄ undersökt effekterna av olika slag av läromedelsinformation och funnit att det slag av detaljinformation som finns i SIL:s kataloger inte utnyttjas i så hög grad att den väsentligt påverkat själva valet av läromedel. Denna detaljinformation är f. ö. ofta grundad på producenternas egen beskrivning av sina läromedel. Enligt ULÄ:s undersökningar spelar producenternas information, t. ex. i form av provexemplar till huvudlärare och information direkt från förlagskonsulenter, en större roll vid valet av läromedel. Utskottet anser att det är av vikt att det finns ett enhetligt läromedelsregister med stor omfattning och ansluter sig till de bedömningar som leder föredragande statsrådet till att, liksom ULÄ, förorda att FSL:s register utnyttjas för läromedelsinformationen. Utskottet tillstyrker också att SÖ skall svara för den samhälleliga kontrollen och t. v. även för informationen om läromedel för invandrarundervisning.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att riksdagen med avslag på motionerna 1981/82: 130 yrkande 3 och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del och 6 godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna för information om läromedel.

5. Ansvarig myndighet för fastställande av basläromedel och för läromedelsgranskning

I dag fastställer SIL de centrala läromedlen. Föredragande statsrådet förordar nu att i stället SÖ skall fastställa vilka läromedel som skall vara basläromedel. SÖ föreslås också få behålla ansvaret för läromedelsgranskningen. Då det gäller distributionen av granskningsutlåtandena bör SÖ samarbeta med förlagen, som har kunskap och erforderliga resurser för både teknisk produktion och distribution. Målet bör vara att finna så praktiska, rationella och ekonomiskt acceptabla lösningar som möjligt.

Enligt motionerna 1981/82: 130 (yrkande 2 i denna del) och 1981/82: 131 (yrkandena 1 c i denna del, 2 i denna del, 5 i denna del och 7 i denna del) skall SIL fastställa basläromedel och ha ansvaret för läromedelsgranskningen. Enligt motion 1981/82: 130 skall SIL ha detta ansvar fr. o. m. den 1 juli 1983. Från samma tidpunkt skall läromedelsnämnden knytas till SIL. I motion 1981/82: 131 yrkas (yrkande 5 i denna del) att en granskningsnämnd knuten till SIL skall vara parlamentariskt sammansatt. Motionärerna vänder sig med skärpa mot tanken att granskningen bör ske i samarbete med förlagen.

Utskottet anser att läromedelsfrågorna så långt det är möjligt bör handhas av en och samma myndighet. Därför bör, som föreslås i propositionen, SÖ fastställa basläromedel och även ha ansvaret för läromedelsgranskningen i dess nya form. Riksdagen bör därför avslå motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del, 2 i denna del, 5 i denna del och 7 i denna del.

Utskottet vill med anledning av uttalandet i motion 1981/82: 131 om samarbete med förlagen erinra om att granskningen enligt regeringens förslag skall göras oberoende av förlagen. SÖ utser granskare och utarbetar riktlinjer för granskningen. Förlagen skall dock ha möjlighet att i ett eget yttrande bemöta granskarnas utlåtanden. Vad gäller det i propositionen berörda samarbetet med förlagen vill utskottet stryka under att detta avser tryckningen och distributionen av granskningsyttrandena samtidigt som läromedlen kommer ut.

6. Ansvarig myndighet för produktionsstöd och RPH-centraler

Enligt föredragande statsrådet är det inte rationellt att behålla en fristående myndighet enbart för uppgiften att ansvara för bl. a. produktionsstödet och rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade, RPH-centralerna. Det är enligt statsrådets mening angeläget att samla läromedelskunnandet hos en myndighet och eftersom SÖ i propositionen föreslagits vara ansvarig myndighet för läromedelsinformation och läromedelsgranskningen bör även ansvaret för fördelningen av produktionsstödet och tillsynsansvaret för RPH-centralerna föras över till SÖ den 1 juli 1983.

I motionerna 1981/82: 130 (yrkande 6) och 1981/82: 131 (yrkande 1 c i denna del) yrkas avslag på propositionen i vad avser överförande av ansvaret för produktionsstödet och RPH-centralerna från SIL till SÖ.

Enligt utskottets mening bör, som föreslås i propositionen, ansvaret för läromedelsfrågorna samlas hos en myndighet och därför bör ansvaret för produktionsstödet och RPH-centralerna föras över från SIL till SÖ så som föreslagits i propositionen. Riksdagen bör därför avslå motionerna 1981/82: 130 yrkande 6 och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del och godkänna förslaget i propositionen.

7. Ansvarig myndighet för läromedelsutvecklingen

I det pedagogiska utvecklingsarbetet vid SÖ ingår även läromedelsfrågor. Medel för ändamålet anvisas under reservationsanslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete för skolväsendet. Läromedelsfrågor berörs också i SÖ:s läroplansarbete.

I motion 1981/82: 131 (yrkande 7 i denna del) yrkas att ansvaret för forsknings- och utvecklingsarbetet på läromedelsområdet bör föras över från SÖ till SIL.

Utskottet anser att det inte är lämpligt att bryta ut den del av utvecklings- och läroplansarbetet för skolan som rör läromedlen. I många fall går det f. ö. inte att urskilja de delar av utvecklingsarbetet som rör läromedel och de som rör andra skolfrågor. Det är också en fördel att inom ett större anslag – såsom anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete – kunna planera avvägningen mellan olika ändamål. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1981/82: 131 yrkande 7 i den del som avser överförande av ansvaret för läromedelsutvecklingen från SÖ till SIL.

8. Finansieringsfrågor

I dag tas en avgift per läromedel ut från läromedelsproducenterna för granskningen av läromedel. Enligt föredragande statsrådet bör en sådan granskningsavgift tas ut även i fortsättningen. Regeringen begär därför riksdagens bemyndigande att ta ut sådana avgifter. Avgifternas storlek bestäms av regeringen. Det bör enligt statsrådets mening vara möjligt att ta ut differentierade avgifter och – i särskilda fall – inte någon avgift alls.

Utskottet har inget att erinra mot att regeringen får det begärda bemyndigandet, varför riksdagen bör bifalla propositionen på denna punkt.

Föredragande statsrådet räknar inte med att avtalet mellan staten och FSL om läromedelsinformation m. m. skall medföra kostnader för staten.

I motion 1981/82: 130 (yrkande 4) yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att SIL skall finansieras genom en generell avgift på läromedelsproducenterna. Avgiften skall bestämmas i relation till producenternas

försäljning av läromedel till kommunerna. Motionärerna anser att det nuvarande systemet för finansiering av läromedelsinformationen, med avgiften knuten till varje enskilt läromedel, inte fungerat tillfredsställande. Det har också medfört stora svårigheter att på förhand bedöma antalet läromedel i registret och därmed också inkomsterna. Därför skall läromedelsregistreringen och läromedelsinformationen bekostas med den föreslagna generella avgiften. Det är enligt motionärerna vidare rimligt att hela läromedelsproduktionen får bära kostnaderna för insatser inom områden som företagen inte bedömer lönsamma. Därför bör även produktionsstödet finansieras genom den generella avgiften. Undantag från skyldigheten att betala en sådan avgift bör dock göras för invandrarläromedel. Möjligheten att dra avgiften vid källan, dvs. vid producenternas fakturering, bör undersökas.

I det system för läromedelsinformation som utskottet nyss tillstyrkt kommer läromedelsproducenterna att få betala avgift direkt till FSL för registrering, ändring av registeravgift m. m. Det är enligt utskottets mening mest lämpligt att producentavgifter för registreringen tas ut på det sätt som avses i propositionen. Motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del bör avslås av riksdagen.

Utskottet anser inte att riksdagens tidigare beslut om statlig finansiering av produktionsstödet bör ändras. Riksdagen bör avslå motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del.

9. Genomförande

Föredragande statsrådet förordar att de förslag av organisatorisk art som föreslås i propositionen skall genomföras den 1 juli 1983. Eftersom all verksamhet som i dag faller på SIL enligt de olika förslagen i propositionen skall läggas på andra instanser, nämligen SÖ och FSL, föreslår statsrådet att SIL avvecklas den 1 juli 1983. SÖ skall fr. o. m. detta datum vara anställningsmyndighet för SIL:s personal. För de läromedelsuppgifter som faller på SÖ räknar statsrådet med att SÖ bör tillföras resurser motsvarande sju tjänster. I den mån den personalstyrka SÖ får överta överstiger dessa sju tjänster, får SÖ ansvara för att en motsvarande personalminskning sker per den 1 juli 1985. Övergångsvis föreslås SIL under budgetåret 1982/83 handha de uppgifter som därefter faller på SÖ.

I motion 1981/82: 130 (yrkande 7) yrkas avslag på förslaget i propositionen att SIL skall avvecklas. I stället skall riksdagen enligt motionen godkänna att SIL skall finnas kvar med de uppgifter som anges i motionen. Vidare skall SIL:s styrelse utökas med två ledamöter för att öka verksamhetsföreträdarnas representation.

Även i motion 1981/82: 131 (yrkande 1 c i denna del) yrkas avslag på regeringens förslag om avveckling av SIL. SIL bör i stället finnas kvar och

ha de uppgifter som anges i motionen och dessutom tillföras personalresurser från SÖ för de uppgifter som enligt motionen skall föras över från SÖ till SIL (yrkande 8).

I konsekvens med sina ställningstaganden i det föregående till regeringens förslag i propositionen om överförande av SIL:s uppgifter till SÖ resp. FSL föreslår utskottet att riksdagen godkänner att SIL avvecklas den 1 juli 1983 och att riksdagen godkänner vad som förordats om SÖ:s personalresurser. Riksdagen bör därför avslå motionerna 1981/82: 130 yrkande 7 och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del och 8.

10. Prisövervakning

I syfte att kontrollera prisutvecklingen bör enligt motion 1981/82: 130 (yrkande 5) en löpande prisövervakning komma till stånd. Denna bör ske parallellt med läromedelsinformationen. Den är enligt motionärerna angelägen med hänsyn till läromedelsförlagens introduktion av ett stort antal nya och kostnadskrävande läromedel samtidigt med att den nya läroplanen för grundskolan börjar tillämpas och i samband med kommande förändringar av gymnasieskolan.

Utskottet erinrar om att SPK på ULÄ:s uppdrag lät göra en utredning om produktions- och konkurrensförhållanden på läromedelsmarknaden. Enligt ULÄ kan läromedelsmarknaden sägas vara effektiv i den bemärkelsen att det finns ett stort utbud av alternativa läromedel att välja mellan. Inom vissa s. k. smala områden är dock tillgången otillfredsställande.

Enligt ULÄ bör SPK kontinuerligt bevaka prisutvecklingen på läromedelsområdet. Material för en sådan övervakning kan enligt ULÄ erhållas ur det läromedelsregister som ULÄ förordat.

I sitt remissyttrande över ULÄ:s förslag anför SPK att nämnden enligt regeringens uppdrag skall bedriva en intensiv prisövervakning på vissa varu- och tjänsteområden, i vilka läromedel inte ingår, samt inom övriga områden, vilka inkluderar tryckta läromedel, följa prisutvecklingen och ha beredskap för särskilda insatser. När så bedöms lämpligt skall nämnden inom dessa senare områden göra koncentrerade undersökningar. För den speciella typ av prisövervakning som ULÄ förordar på läromedelsområdet krävs dock enligt nämnden särskilda resurser, ca 140 000 kr. per år för en handläggare.

Utskottet, som noterar att tryckta läromedel ingår i SPK:s övervakningsverksamhet, anser att det mot bakgrunden av de av ULÄ och SPK redovisade förhållandena på läromedelsmarknaden inte finns någon anledning för riksdagen att nu begära särskild prisövervakning av läromedel. Riksdagen bör därför avslå motion 1981/82: 130 yrkande 5.

11. Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner det i proposition 1981/82: 51 framlagda förslaget om avskaffande av det nuvarande systemet med centrala läromedel.
2. att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 131 yrkande 2 i denna del godkänner vad som i proposition 1981/82: 51 har förordats om fastställande av basläromedel i de delar av förslaget som inte avser frågan om vilken statlig myndighet som skall fastställa basläromedel.
3. att riksdagen beträffande uttalande om kostnadsfritt tillhandahållande av läromedel avslår motionerna 1981/82: 130 yrkande 1 och 1981/82: 131 yrkande 3 i denna del.
4. att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 131 yrkande 3 i denna del godkänner vad som i proposition 1981/82: 51 har förordats om tillgång till och val av läromedel.
5. att riksdagen med avslag på motion 1981/82: 131 yrkande 4 lägger till handlingarna vad regeringen i proposition 1981/82: 51 har anmält om gåvoläromedel.
6. att riksdagen med avslag på motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del och 5 i denna del godkänner de i proposition 1981/82: 51 förordade riktlinjerna beträffande granskning av läromedel i de delar riktlinjerna inte avser frågan om vilken statlig myndighet som skall ansvara för granskningen.
7. att riksdagen med avslag på motionerna 1981/82: 130 yrkande 3 och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del och 6 godkänner de i proposition 1981/82: 51 förordade riktlinjerna för information om läromedel.
8. att riksdagen beträffande ansvarig myndighet för fastställande av basläromedel och för läromedelsgranskning med avslag på motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del, 2 i denna del, 5 i denna del och 7 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1981/82: 51.
9. att riksdagen med avslag på motionerna 1981/82: 130 yrkande 6 och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del godkänner förslaget i proposition 1981/82: 51 att skolöverstyrelsen från statens institut för läromedelsinformation skall överta uppgiften att fördela stöd för produktion av läromedel samt uppgiften att vara tillsynsmyndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade.
10. att riksdagen beträffande överförande av ansvaret för läromedelsutvecklingen från skolöverstyrelsen till statens institut för

- läromedelsinformation avslår motion 1981/82: 131 yrkande 7 i denna del,
11. att riksdagen bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter om avgifter för granskning av läromedel,
 12. a. att riksdagen beträffande generell avgiftsfinansiering av läromedelsregistreringen och läromedelsinformationen avslår motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del,
b. att riksdagen beträffande generell avgiftsfinansiering av stödet till produktion av läromedel avslår motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del,
 13. att riksdagen med avslag på motionerna 1981/82: 130 yrkande 7 och 1981/82: 131 yrkandena 1 c i denna del och 8 godkänner förslaget i proposition 1981/82: 51 att statens institut för läromedelsinformation skall avvecklas samt godkänner vad som i proposition 1981/82: 51 förordats om skolöverstyrelsens personalresurser.
 14. att riksdagen beträffande prisövervakning avslår motion 1981/82: 130 yrkande 5.

Stockholm den 10 december 1981

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Christina Rogestam (c), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Sven Johansson (c), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Kerstin Göthberg (c), Ylva Annerstedt (fp), Göran Persson (s), Marie Nordström (fp) och Göran Allmér (m).

Reservationer

Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Göran Persson (alla s) har avgivit följande reservationer.

1. Uttalande om kostnadsfritt tillhandahållande av läromedel (mom. 3)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Beträffande kostnadsfri" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening borde regeringen i det nu aktuella sammanhanget mera utförligt ha behandlat frågan om innebörden av begreppet kostnadsfri utbildning. Utskottet delar den uppfattning som kommer till

uttryck i motion 1981/82: 130 att riksdagen i detta sammanhang, då övriga läromedelsfrågor behandlas, bör uttala att det i begreppet kostnadsfri utbildning i grundskola, specialskola och gymnasieskola skall ligga att eleverna har kostnadsfri tillgång till läromedel.

Riksdagen bör med hänvisning till det anförda med anledning av proposition 1981/82: 51 och med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 1 och 1981/82: 131 yrkande 3 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet har anført om kostnadsfritt tillhandahållande av läromedel.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande uttalande om kostnadsfritt tillhandahållande av läromedel med anledning av proposition 1981/82: 51 och med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 1 och 1981/82: 131 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

2. Riktlinjer för granskning av läromedel i de delar riktlinjerna inte avser vilken myndighet som skall ansvara för granskningen (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Utskottet instämmer" och på s. 9 slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Under hela efterkrigstiden har ett organ med samhällsrepresentanter haft ansvaret för granskningen av läroböcker och sedermera läromedel. Detta inflytande från det allmänna bör enligt utskottets uppfattning inte tas bort och ersättas med den form av expertgranskning som regeringen föreslår. Utskottet anser därför att riksdagen med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del bör avslå regeringens förslag om en ny form av objektivitetsgranskning.

Utskottet anser att granskningen skall kunna omfatta alla basläromedel. För detta ändamål skall läromedelsnämnden finnas kvar. Granskningen skall i första hand avse samhällsorienterande ämnen men kunna omfatta även andra ämnen efter beslut av nämnden. Läromedelsnämndens beslut i anledning av granskningen bör vara en avgörande faktor för ställningstagandet huruvida läromedlet skall fastställas som basläromedel. Utskottet återkommer i det följande till frågan om vilken myndighet som skall fastställa basläromedel.

Läromedelsnämnden skall utarbeta riktlinjer för granskningen, utse granskare och fatta beslut på grundval av granskarnas utlåtanden. Nämnden skall vidare genom konferenser m. m. medverka till att utveckla läromedlen i enlighet med statsmakternas intentioner. Enligt utskottets uppfattning skall nämnden även ha till uppgift att i efterhand göra tema- och ämnesområdesgranskningar av läromedel. Läromedelsgranskningen i den form utskottet har förordat skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1982. Frågan om

till vilken central statlig myndighet läromedelsnämnden skall knytas tar utskottet upp i det följande.

Vad utskottet anfört om formerna för granskningen av läromedels objektivitet och allsidighet bör riksdagen med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 5 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande riktlinjer för granskning av läromedel i de delar riktlinjerna inte avser vilken statlig myndighet som skall ansvara för granskningen med avslag på proposition 1981/82: 51, med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del samt med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 5 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Riktlinjer för information om läromedel, ansvarig myndighet för fastställande av basläromedel och för granskning, ansvarig myndighet för produktionsstöd och RPH-centralerna samt avveckling av statens institut för läromedelsinformation m. m. (mom. 7, 8, 9 och 13)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Utskottet instämmer" och slutar "om läromedel" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är självklart att samhället genom centrala informationsinsatser skall underlätta det lokala läromedelsvalet och motverka att lärare och elever utsätts för ökad kommersiell bearbetning i stället för saklig och neutral produktinformation. Utskottet erinrar därvid om att en klar majoritet av remissinstanserna förespråkar ett fortsatt samhälleligt ansvar för läromedelsinformationen och att det är naturligt att SIL fullgör denna uppgift. Utskottet anser det uteslutet att samhället skall överlämna ansvaret för informationen till producenterna på det sätt som föreslås i propositionen. Det är enligt utskottets uppfattning anmärkningsvärt att regeringen i propositionen inte redovisar grunderna i en avtalsöverenskommelse med FSL. Utskottet föreslår mot den redovisade bakgrunden att riksdagen med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 3 och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del avslår propositionen i den nu aktuella delen.

Utskottet anser att SIL även i fortsättningen bör ha ansvaret för läromedelsinformationen och att denna bör utvecklas på det sätt som förordas i motion 1981/82: 130. Detta innebär bl. a. att regeringen bör uppta förhandlingar med FSL om hur producenterna skall kunna utnyttja SIL:s register för sina egna interna ändamål så att endast ett enhetligt register, i statlig ägo, kan skapas. Om förhandlingarna inte leder till önskat resultat bör regeringen återkomma till riksdagen i frågan. Vad utskottet här anfört om

riktlinjer för informationen om läromedel bör riksdagen med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 3 och med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Utskottet anser" och slutar "kommer ut" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ansvaret för att fastställa basläromedel och ansvaret för läromedelsgranskningen och därmed för läromedelsnämnden bör finnas hos den myndighet som har hand om läromedelsregistreringen och läromedelsinformationen, dvs. SIL. Detta bör riksdagen med avslag på proposition 1981/82: 51 och med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del samt med anledning av motion 1981/82: 131 yrkandena 2 i denna del, 5 i denna del och 7 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Enligt utskottets" och slutar "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ansvaret för läromedelsinformationen, läromedelsgranskningen, produktionsstödet och RPH-centralerna bör samlas hos en myndighet. Eftersom utskottet i det föregående förordat att SIL skall vara ansvarig myndighet för informationen och granskningen föreslår utskottet att riksdagen med avslag på proposition 1981/82: 51 och med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 6 och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del som sin mening ge regeringen till känna att uppgiften att fördela stöd till produktion av läromedel och uppgiften att vara tillsynsmyndighet för RPH-centralerna även i fortsättningen skall åvila SIL.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "I konsekvens" och slutar "och 8" bort ha följande lydelse:

I konsekvens med utskottets ställningstaganden i det föregående att läromedelsinformationen och läromedelsregistreringen samt läromedelsgranskningen liksom fördelningen av produktionsstödet och ansvaret för RPH-centralerna skall åvila SIL bör riksdagen med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 7 i denna del och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del avslå regeringens förslag om att SIL skall avvecklas och personalen överföras till SÖ den 1 juli 1983. SIL skall således finnas kvar och ha de uppgifter som föreslagits i motion 1981/82: 130 och som utskottet i det föregående tillstyrkt. Utskottet anser att SIL, som föreslås i motionen, bör få en utvidgad styrelse för att öka representationen för verksamhetsföreträdarna. Ökningen bör som föreslås i motionen avse två styrelseledamöter.

Vad utskottet här anfört om SIL:s framtida uppgifter och om sammansättningen av dess styrelse bör riksdagen med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 7 i denna del och med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7, 8, 9 och 13 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen beträffande riktlinjer för information om läromedel med avslag på proposition 1981/82: 51, med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 3 och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del samt med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
8. att riksdagen beträffande ansvarig myndighet för fastställande av basläromedel och för läromedelsgranskning med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del avslår proposition 1981/82: 51 *samt* med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 2 i denna del och med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 2 i denna del, 5 i denna del och 7 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
9. att riksdagen beträffande uppgiften att fördela stöd för produktion av läromedel samt uppgiften att vara tillsynsmyndighet för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade med avslag på proposition 1981/82: 51 och med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 6 och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
13. att riksdagen beträffande statens institut för läromedelsinformation samt beträffande skolöverstyrelsens personalresurser med bifall till motionerna 1981/82: 130 yrkande 7 i denna del och 1981/82: 131 yrkande 1 c i denna del avslår proposition 1981/82: 51 samt beträffande statens instituts för läromedelsinformation uppgifter och styrelse med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 7 i denna del och med anledning av motion 1981/82: 131 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4 a. Generell avgiftsfinansiering av läromedelsregistrering och läromedelsinformationen m. m. (mom. 12 a)

Under förutsättning av bifall till reservation 3

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar "I det" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att ett nytt finansieringssystem bör införas beträffande kostnaderna för läromedelsregistreringen och läromedelsinformationen. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till utformning av ett sådant avgiftssystem. Eventuellt bör systemet även omfatta avgiften för granskning. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del som mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 a bort ha följande lydelse:

- 12 a. att riksdagen beträffande generell avgiftsfinansiering av läro- medelsregistreringen och läromedelsinformationen m. m. med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4 b. Generell avgiftsfinansiering av stödet till produktion av läromedel (mom. 12 b)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar "Utskottet anser" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör stödet till produktion av läromedel finansieras genom en generell avgift så som föreslås i motion 1981/82: 130. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om ett sådant system. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 b bort ha följande lydelse:

- 12 b. att riksdagen beträffande generell avgiftsfinansiering av stödet till produktion av läromedel med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Prisövervakning (mom. 14)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Utskottet erinrar" och slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att ULÄ i sitt betänkande (SOU 1980: 15) Läromedlen i skolan föreslagit en kontinuerlig övervakning av prisutvecklingen på läromedelsområdet. Utskottet instämmer med vad som anförs i motion 1981/82: 130 om angelägenheten av prisövervakning bl. a. med hänsyn till att de pågående och de kommande förändringarna inom skolan medför introduktion av nya läromedel. Därför bör riksdagen med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna att en kontinuerlig övervakning av prisutvecklingen inom läromedelsområdet bör komma till stånd.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. att riksdagen beträffande prisövervakning med bifall till motion 1981/82: 130 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.